

LAUSUNTO

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
EU-oikeus- ja tietosuojayksikkö
Erityisasiantuntija Kari Hämäläinen

1.4.2025

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle SOLAS-yleissopimuksen liitteeseen, MARPOL-yleissopimuksen I pöytäkirjaan ja painolastivesiyleissopimuksen liitteeseen tehtyjen muutosten hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laeiksi merilain 6 luvun 12 a §:n ja väylämaksulain muuttamisesta (HE 20/2025 vp)

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa.

Esityksessä ehdotetaan muun ohella, että eduskunta hyväksyisi Kansainvälisessä merenkulkujärjestössä ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen eli niin sanotun SOLAS-yleissopimuksen liitteeseen ja alusten aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemisestä tehtyyn vuoden 1973 kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän vuoden 1978 pöytäkirjan eli niin sanotun MARPOL-yleissopimuksen I pöytäkirjaan tehdyt muutokset sekä lain sopimusmuutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan sopimusmuutoksiin nähden erillisenä ehdotuksena, että väylämaksulakiin (1122/2005) tehtäisiin lakitekniset muutokset liittyen eurooppalaisen merenkulkualan yhdennetyn palveluympäristön perustamisesta annetusta asetuksesta johtuvien vaatimusten täyttämiseksi. Väylämaksulakiin tehtävillä muutoksilla tarkennettaisiin kansalliseen merenkulun tiedonhallintajärjestelmään rekisteröitävien edustajien ja asiakkaiden rekisteröintimenettelyä, lisäksi mahdollistettaisiin automaattinen päätöksenteko erikseen määritellyissä tilanteissa. Muutokset sujuvoittaisivat yleisesti väylämaksulakiin liittyviä menettelyjä.

Oikeusministeriö lausuu kunnioittavasti seuraavan.

Oikaisuvaatimuksen automaattinen ratkaiseminen

Oikeusministeriö on antanut asian valmisteluvaiheessa lausunnon esitysluonnoksesta ja esittänyt huomioita muun ohella väylämaksulain 26 §:ää koskevasta ehdotuksesta. Oikeusministeriö viittaa aiemmin antamaansa lausuntoon, ja toteaa, että jatkovalmistelussa esitystä on asianmukaisesti täydennetty ja täsmennetty oikeusministeriön esittämien huomioiden johdosta koskien ehdotetun automaattista ratkaisemista koskevan sääntelyn suhdetta EU:n yleiseen tietosuojasetukseen. Esitystä on täydennetty myös tekemällä selkoa EU:n yleisen tietosuojasetuksen liikkumavarasta. Oikeusministeriöllä ei siten ole näiltä osin huomautettavaa. Oikeusministeriö toteaa kuitenkin ehdotetun väylämaksulain 26 §:n säännöksen osalta seuraavaa.

Väylämaksulain 26 §:n toinen virke vaikuttaisi paitsi tarpeettomalta, myös epätarkoituksenmukaiselta: ”Oikaisuvaatimuksen automaattinen ratkaiseminen edellyttää lisäksi, että hallintolain 53 e §:n 2 momentissa säädettyt muut asian automaattisen ratkaisemisen edellytykset täyttyvät.” Hallintolakia yleislakina, myös sen 53 e §:n 2 momenttia sovelletaan asian automaattiseen ratkaisemiseen, ellei toisin erikseen säädetä. Ehdotettu 26 § poikkeaa yleislaista ainoastaan 53 e §:n 4 momentin osalta. Lisäksi hallintolain muu automaattista ratkaisemista koskeva sääntely tulee sovellettavaksi säännöksen viimeisen virkkeen viittaussäännöksen kautta. Toinen virke paitsi runsastuttaa sääntelyä tarpeettomalla tavalla, mutta myös johtaa ajatukseen, että hallintolain 53 e §:n 2 momentti olisi jollakin tapaa ensisijainen suhteessa muuhun hallintolain 8 b luvun asian automaattista ratkaisemista koskevaan sääntelyyn.

Oikeusministeriö viittaa vielä aiempaan esitysluonnosta koskevaan lausuntoonsa hallintolain 53 f §:n osalta. Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissakin tunnistetusti hallintolain 53 f §:n 1 momentin mukaan automaattisen ratkaisemisen edellytyksenä on, että luonnollinen henkilö, johon ratkaisu on kohdistettu, voi kaikilta osin vaatia siihen oikaisua maksutta 7 a luvun mukaisella oikaisuvaatimuksella tai siihen rinnastuvalla vaatimuksella, joka käsitellään päätöksen tehneessä viranomaisessa tai sen kanssa samaan rekisterinpitäjään kuuluvassa viranomaisessa. Pykälän 2 momentin mukaan mitä 1 momentissa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta, jos automaattisella ratkaisulla hyväksytään asianosaisten vaatimus, joka ei koske toista asianosaista.

Ehdotetun väylämaksulain 26 §:n mukaan oikaisuvaatimus voidaan ratkaista automaattisesti, jos oikaisuvaatimuksessa esitetään uusi vaatimus tai uutta selvitystä ja vaatimus hyväksytään. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetulla tavalla säädettäessä hallintolain oikeussuojaedellytyksen täyttymisestä pitää huolehtia silloin, kun oikaisuvaatimuksen automaattisen ratkaisemisen kohteena on yksityishenkilö, ja asia koskee myös toista asianosaista.

Säännöskohtaisten perustelujen mukaan automaattisesti ratkaistuun oikaisuvaatimukseen sovellettaisiin väylämaksulain 25 §:ää muutoksenhausta Tullin päätökseen. Edelleen väylämaksulain 25 §:n mukaan oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen sekä ennakkoratkaisua koskevaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen. Oikeusministeriö huomauttaa, että tältä osin valitusmahdollisuus hallinto-oikeuteen ei täytä automaattisen ratkaisemisen oikeussuojaedellytystä, sillä oikeussuojaedellytyksen mukainen vaatimus tulee käsitellä 53 f §:n 1 momentin mukaan päätöksen tehneessä viranomaisessa tai sen kanssa samaan rekisterinpitäjään kuuluvassa viranomaisessa.

Sähköinen tiedoksianto

Väylämaksulain 33 §:n sähköistä tiedoksiantoa koskeva ehdotus, jota oikeusministeriö lausuntovaiheessa kommentoi, on poistettu esityksestä jatkovalmistelussa. Oikeusministeriöllä ei siten ole tältä osin huomautettavaa.